

In deze rubriek worden zowel methodologieboeken besproken als onderzoeksrapportages, bij voorkeur van Nederlandstalige auteurs. Auteurs krijgen de gelegenheid om op de recensie te reageren. Op de website www.kwalon.nl worden regelmatig boeken ter recensie aangeboden. Wie een boek wil bespreken (al dan niet uit dat aanbod), kan zich richten tot Jeanine Evers: j.c.evers@planet.nl.

Handige veldgids voor organisatiepsychologen

Daan Schuurbiers

Cassell, C. & G. Symon (Eds.). *Essential guide to qualitative methods in organizational research*. Londen: Sage, 2004, 408 pagina's, ISBN 0 7619 4888 0. £ 27,99.

Het kwalitatieve onderzoeksveld wordt gekenmerkt door een breed en uiteenlopend spectrum van methoden en technieken. De *essential guide to qualitative methods in organizational research* van Catherine Cassell en Gillian Symon maakt de lezer wegwijs in het veld. Op basis van bijdragen van auteurs met achtergronden in de organisatiekunde, sociologie en management- en beleidsstudies hebben de organisatiepsychologen Cassell en Symon in dertig hoofdstukken een bruikbare en leesbare schets van het landschap van kwalitatieve methoden en technieken samengesteld.

In het eerste hoofdstuk 'Promoting new research practices in organizational research', dat als algemene inleiding op het werk dient, stellen de auteurs zich drie doelen: de verscheidenheid aan kwalitatieve methoden in het organisatieonderzoek in kaart brengen, de toepassing van die methoden duidelijk maken aan de hand van praktijkvoorbeelden en bijdragen aan een verbeterde status voor kwalitatieve onderzoeksmethoden in het organisatieonderzoek.

Met korte en bondige uiteenzettingen van de methoden en technieken die de kwalitatieve onderzoeker ter beschikking staan, slaagt het boek in ieder geval in de eerste opzet. Er is aandacht voor de welbekende instrumenten zoals het *interview*, de *life history*, de *casestudy*, *discourse analysis*, *etnografie* en *actieonderzoek* en er zijn hoofdstukken gewijd aan veelgebruikte technieken als *cognitive mapping*, *repertory grids*, *attributional coding* en *analytic induction*, om er maar een paar te noemen.

Ook de tweede doelstelling wordt behaald: de hoofdstukken zijn goed geschreven en doorspekt met praktische voorbeelden. Concrete beschrijvingen van de onderzoeksmethoden geven de beginnende onderzoeker antwoorden op vragen die bij veel handboeken onbeantwoord blijven. In welke omstandigheden en voor welk soort vraagstukken is deze methode bruikbaar? Wat voor data genereert deze methode en welke valkuilen kan ik verwachten? Praktijkvoorbeelden te over in de *Essential guide*. Zo biedt Nigel Kings

hoofdstuk 2 'Using interviews in qualitative research' de beginnende onderzoeker handvatten voor het doen van kwalitatieve interviews. John Brewer en Jean Hartley herhalen deze oefening voor respectievelijk etnografie en casestudy's. En voor degenen die na het lezen van een hoofdstuk meer willen weten, zijn er beknopte literatuurlijstjes met aanraders van de auteur.

Met die nadruk op toepasbaarheid onderscheidt dit handboek zich van de meer strikt methodologische handwerken die veelal de epistemologische en ontologische achtergronden van de verschillende methoden en technieken benadrukken. De *Essential guide* laat zich weinig gelegen liggen aan de *paradigm wars* en dat komt de overzichtelijkheid wel ten goede.

Naast veelgebruikte methoden in het kwalitatieve onderzoek komen ook minder gangbare technieken aan bod. Zo beschrijft hoofdstuk 5 van Elizabeth Chell de *critical incident technique*, een techniek waarmee 'kritieke voorvallen' (menselijke handelingen met een waarneembaar doel en duidelijke gevolgen, die inzicht geven in de beleavingswereld van de actor) worden gebruikt om specifieke situaties te analyseren. Daarnaast geven verschillende hoofdstukken weer hoe technieken uit de kwantitatieve traditie kunnen worden aangewend voor kwalitatieve doeleinden, bijvoorbeeld 'Repertory grids' van Catherine Cassell en Susan Walsh (hoofdstuk 6). De auteurs laten zien hoe de kwantitatieve nadruk op data-analyse van *repertory grids* (visuele representaties van de wijzen waarop individuen zichzelf en hun leefwereld construeren) ten koste is gegaan van de oorspronkelijke doelstelling van de techniek: te begrijpen hoe het individu betekenissen construeert. Dat punt gaat ook op voor 'Qualitative research diaries' van editor Gillian Symon (hoofdstuk 9). Gecodeerde dagboeknotities van verschijnselen en ervaringen worden in kwantitatief organisatieonderzoek gebruikt om hypothesen over het functioneren van individuen binnen organisaties te toetsen. Symon geeft die dagboekinterpretatie een kwalitatieve wending en laat zien hoe dagboeken toegang verschaffen tot de leefwereld van de respondent.

Draagt de *Essential guide* met dit alles bij aan de derde doelstelling van de editors, om de status van kwalitatief onderzoek in organisatiestudies te verbeteren? In principe wel, maar het boek schiet in een opzicht duidelijk tekort: hoewel op elk van de hoofdstukken afzonderlijk weinig valt af te dingen, ontbeert de *Essential guide* de verbindende elementen die van de afzonderlijke hoofdstukken een geheel hadden kunnen maken. Afgezien van de summiere inleiding in hoofdstuk 1 wordt de lezer aan zijn lot overgelaten. Wat verbindt de hoofdstukken? Waar zijn de cruciale overgangen die de lezer van de ene methode naar de andere brengt? Er wordt willekeurig heen en weer gependeld tussen besprekingen van invloedrijke tradities naar hele specifieke technieken, zonder daarbij de kwalitatieve verschillen aan te merken. *Critical incident technique* en *repertory grids* komen daarmee op één lijn te staan met *etnografie* en *hermeneutiek*. Een eventuele volgende editie zou gebaat zijn bij verdere inkadering en begeleiding van de editors.

De bescheiden rol voor de editors is deels bewust. Symon en Cassell maken in de inleiding duidelijk dat dit boek een reflexief leerproces beoogt, dat niet gebaat is bij het

mechanische aanleren van rechtlijnige schoolboekmethoden. Zinvol gebruik van methoden en technieken ontstaat door een zorgvuldige afweging van de voors en tegens van methoden op hun eigen merites en op basis van eigen evaluaties van opgedane ervaringen. Het daadwerkelijke leerproces begint pas met de toepassing van verschillende methoden in de praktijk en reflectie op die ervaring. De editors spreken hun hoop uit dat: *Ultimately, as an experienced qualitative researcher, one might expect to throw away the method book and draw on one's reflexive learning about the research process as a whole, one's own role in the research process and the act of engaging with others in exploring interesting issues* (p. 7).

Dat mag misschien niet geheel voldoende zijn om het gebrek aan inkadering door de auteurs te rechtvaardigen, maar het zou beginnende kwalitatieve onderzoekers toch kunnen motiveren om dit boek te lezen. Het handboek zal in de boekenkast van onderzoekers met interesse voor organisatiekunde niet misstaan, hoewel de lezer voor diepgaarrende uiteenzettingen elders moet zijn. In dat opzicht doet de benaming *essential guide* het werk misschien te veel eer aan, maar een *practical guide* of zelfs een *very useful guide* is het in ieder geval.

Een goede casestudy geeft inzicht

Jan Schalk

Yin, R.K. (Ed). *The case study anthology*. Thousand Oaks: Sage, 2004, 271 pagina's, ISBN 0-7619-2926-6. £ 25,- (paperback).

Voor welke vragen kun je een casestudy gebruiken?

Robert K. Yin is op aandringen van de uitgever overstag gegaan en begonnen aan *The case study anthology*. In het boek staan negentien Amerikaanse voorbeelden van de brede toepassing van de casestudymethode. Yin geeft van ieder voorbeeld een korte beschrijving en laat in de introductie zien wat we hieruit kunnen leren. In Nederland zijn hele generaties studenten met de casestudyboeken van Yin opgegroeid. De casestudy is eigenlijk geen eigenstandige methode, alhoewel deze wel vaak zo wordt gepresenteerd. In een casestudy kunnen namelijk diverse methoden (zowel kwantitatief als kwalitatief) worden toegepast. De casestudy is wel weer een alternatief voor kwantitatief onderzoek. De casestudy is namelijk nuttig bij vragen naar het hoe en waarom van hedendaagse fenomenen. Nuttig bij het zoeken naar een verklaring van sociale verschijnselen en evaluatieonderzoek. De casestudy past in de traditie van *life histories* en de Chicago School.

Kan iedereen een casestudy uitvoeren?

Het doen van onderzoek volgens de casestudymethode lijkt als je het boek leest erg gemakkelijk. Je ziet immers alleen de geslaagde voorbeelden en het eindresultaat, dat natuurlijk plausibel is. Ik vergelijk het maar met het kijken naar de Olympische Spelen